

Individuálne a skupinové formy edukácie



- **Stratégie vzdelávania.**
- **Metódy a prostriedky edukácie.**

Edukácia, edukátor, edukant

Edukáciu chápeme ako zámerné rozvíjanie možností človeka, jeho kultiváciu výchovnými prostriedkami. Je jednou zo základných funkcií sestry /PA.

Zakotvené v legislatíve SR – *Vyhláška č. 364/2005 MZ SR*.

Obsiahnuté v Súbore dokumentov WHO- základný východiskový dokument pre S/PA

V procese edukácie je:

- **edukátor/sestra/PA** tá, ktorá vzdeláva, vedie, odovzdáva vedomosti, demonštruje praktické zručnosti...
- **edukant/pacient** ten, ktorý je vzdelávaný, vedený, získava vedomosti, zručnosti a mení správanie ...

Edukačný proces

- EP neznamená zameranost' len na vedomostnú stránku, ale plní tieto úlohy:
 - 1 . vzdelávaciu
 2. formatívnu (rozvoj poznávacích procesov)
 3. výchovnú
 4. propedeutickú (uvádza do nového vo vede, v myslení)
 5. rozvíjajúcu (všestranný rozvoj edukanta, orientácia na jeho potenciálne možnosti)

EDUKÁCIA

- **Edukácia** – [z latinského slova educio = vychovávať] je súbor aktivít smerujúcich k formovaniu osobnosti. Cieľom je rozvíjať poznatky, schopnosti, hodnotové, postojové, vôľové a citové kvality človeka potrebné pre spôsobilosť v budúcich rolách, ako aj v procese sebarealizácie. Edukácia je celoživotný proces, je jedným z práv a potrieb človeka .
-
- **Edukácia** je celoživotný proces, ktorý trvá od narodenia až po smrť. Zameriava sa na zdravých ľudí ako aj na ľudí v každom štádiu choroby, s cieľom maximalizovať ľudský potenciál pre zdravý život a lepšiu kvalitu jeho života. Pre edukáciu je charakteristický celostný prístup k človeku, zahŕňa fyzické, psychické, sociálne, emocionálne, duchovné a spoločenské aspekty.
- **Edukácia** – Simondson (Rankin, Stallings, 2001) proces ovplyvňujúci správanie, uskutočňovanie zmien v oblasti vedomostí, postojov a zručností, potrebných pre udržiavanie, podporu a obnovu zdravia. Proces môže začať s poskytnutím informácií, ale tiež obsahuje interpretáciu a integráciu informácií subjektom, vedúcich k zmenám správania ako benefit osobného zdravotného stavu.

Štruktúra a kontext edukačného procesu

Moderná pedagogika

- sa zaoberá EP a objasňovaním aktérov, ktorí sa ho zúčastňujú
- objasňovaním kontextov, t.j. determinantov mimo EP
- obsahom, priebehom
- výstupmi vznikajúcich ako produkt

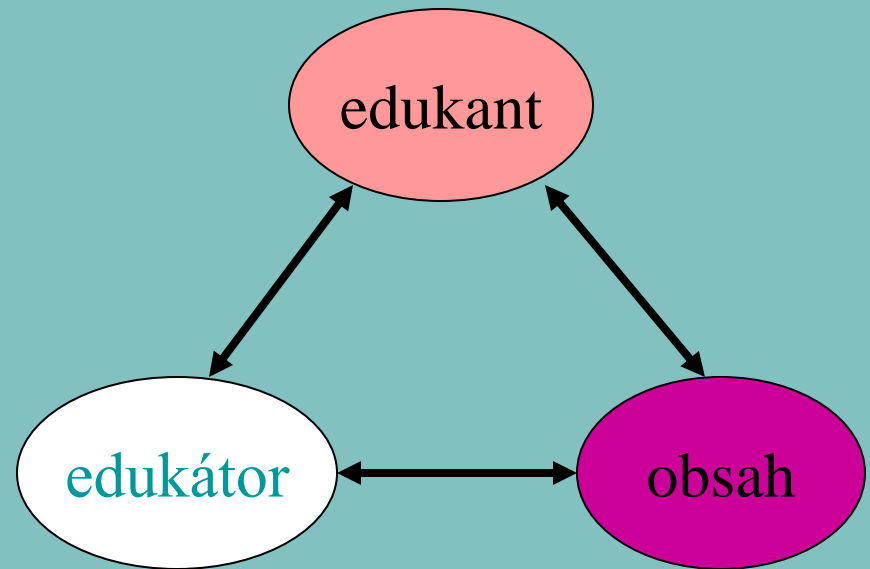
Existujú rozličné modely EP, kam vstupujú určité determinanty, ktoré ovplyvňujú celý proces a výstupom je vzdelávanie/zmena správania. Jedná sa o zjednodušený systém.

- Didaktický trojuholník: edukant – edukátor – obsah/učivo

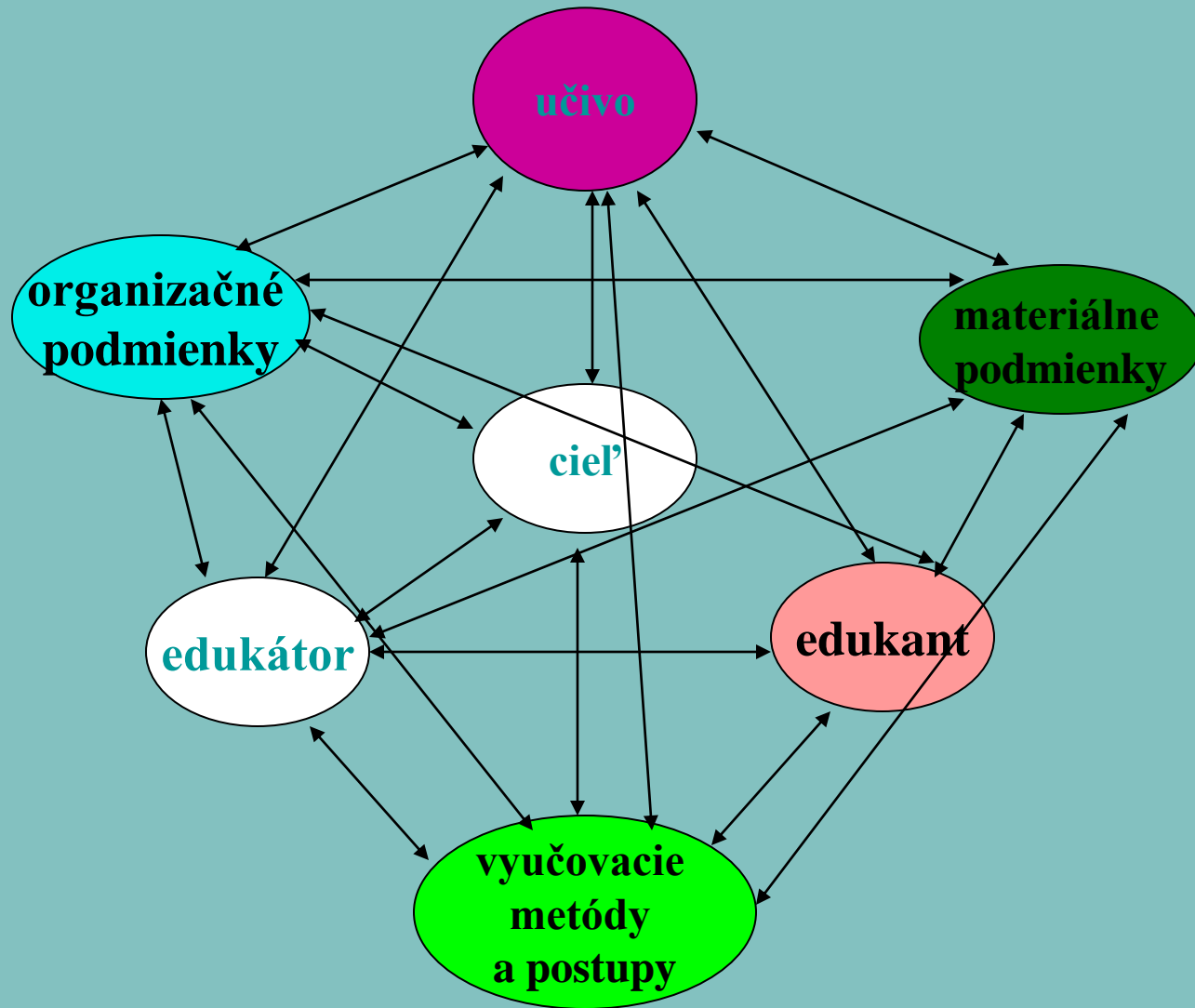
- model vystihujúci EP ako vzťah medzi 3 základnými elementmi:

edukant – edukátor – učivo
(do r. 1989)

medzi týmito elementmi existujú
vzájomné väzby,
bez väzieb s okolím



Model edukačného procesu podľa J.Hendricha



EDUKÁCIA PACIENTA/klienta

Edukácia sa zameriava na zmeny vo sfére *vedomostí*, ich pochopenie vo vzájomných súvislostiach, následné *ovplyvňovanie hodnotového systému*, *presvedčení*, *postojov* a *dosiahnutie zmeny konania a životného štýlu*.

Pôsobiť /ovplyvniť oblasti:

- kognitívnu,
- psychomotorickú,
- afektívnu

Dosiahnuť zmenu:

- správania
- konania

EDUKÁCIA PACIENTA/klienta

- E by mala vyvolať zmeny vo sfére poznania, pochopenie informácií vo vzájomných súvislostiach,
- cieľ E sa musí stať žiaducim, musí mať určitú, p/klientom prijatú hodnotu, priniest' posun v presvedčeniach a postojoch,
- má pomôcť pri získavaní zručností, najmä však má vyvolať zmenu konania a životného štýlu.

(Rankinová, 2001) – Edukácia je zameraná na zmenu životného štýlu, tzv. zdravotné správanie, edukačné intervencie sú zamerané na zmenu správania a konania p/klienta.

V každej def. E nachádzame dôraz na zmenu správania a konania...!!!

EDUKÁCIA PACIENTA/klienta

Edukácia –

by sa mala realizovať tak, aby mal každý vedomosti, zručnosti a motiváciu na vedenie takého spôsobu života, ktorým by prispel k upevňovaniu zdravia a predchádzal chorobám a v prípade ochorenia poznal možnosti, akými sa dá zlepšovať alebo udržať dobrý zdravotný stav.

EDUKÁCIA PACIENTA/klienta

V odbornej literatúre sa stretávame aj s pojmom **gramotnosť v oblasti zdravia (health literacy)**, ktorou možno rozumieť komplex základných literárnych a numerických kompetencií.

Kompetencie – umožňujú ich nositeľovi orientáciu v oblastiach súvisiacich so zdravím/systémom zdravotnej starostlivosti.

E Program – rozdeľuje komplexný edukačný obsah do jednotiek (plán), organizačných foriem a dáva ich do logickej vyučovacej postupnosti (jednoduché → zložité, bazálne → nadstavbové) a navrhuje viac či menej záväzne organizačné formy i edukačné stratégie, ktoré by mali byť využité.

EDUKAČNÉ PROGRAMY

■ Môžu mať celú radu foriem

1. nemusí existovať vo formalizovanej podobe, v prípade individuálnych programov vytváraných a platných lokálne – na konkrétnej klinike, či ambulancii,
2. vysoko formalizované, platné plošne, frekventovane využívané, s detailne rozpracovaným obsahom, s prílohou edukačných materiálov a didaktických pomôcok (ochorenia s vysokou morbiditou, s chronickým priebehom a vyžadujúce komplexný, multidisciplinárny prístup),
3. Najčastejšie sa EP skladá z viac, či menej stručný náčrt obsahovej a organizačnej stránky, doplnený odkazmi na pracovné listy, webové stránky....

EDUKAČNÉ PROGRAMY

Mali by akceptovať:

Rôznorodosť svojich účinkov

Zdôrazňovať pravidelné zhodnotenie

Posilňovanie a nachádzanie nových prístupov špecifických pre každého jednotlivca (p/klient...)

Z EP by mal vychádzať edukačný plán, ktorý zohľadňuje edukačné potreby jednotlivca, rodiny alebo komunity a je „šitý na mieru“.

■ Organizačné formy

- Zaoberajú sa časovým a organizačným aspektom procesu sprostredkovania obojstranne žiaducich obsahov = Edukačná jednotka (EJ)
- EJ – časová jednotka, ktorá je zameraná na usporiadanie podmienok, edukačných cieľov, pričom sa uplatňujú viaceré metódy, prostriedky, rešpektujú sa zásady a prebieha interakcia medzi edukátorom a edukantom.

Organizačné formy

Jednotný časový údaj o trvaní EJ – neexistuje!!!!

Treba: akceptovať fyziologické zákonitosti únavy, relaxácie, poklesu energie, pozornosti a aj momentálny stav edukanta.

Dôležité: počet edukantov

Hromadné formy edukácie – sú v praxi menej časté, resp. využívajú sa najviac ako forma ZV, ktorá je zameraná na podporu zdravia a prevenciu u jednotlivcov zdravej, či rizikovej populácie.

■ Organizačné formy

V inštitucionálnych podmienkach zdravotníckych zariadení, či pracovísk ide najčastejšie o:

individuálne, či
maloskupinové formy edukácie

Plánovanie EJ z hľadiska počtu aktérov

Je vhodné brať do úvahy:

- obsah , ciele edukácie,
- „citlivosť“ problematiky,
- didakticky vhodný aspekt skupinovej dynamiky a kooperácie,
- časové hľadisko, priestorové a materiálo-technické možnosti.

■ Z hľadiska efektivity EP

Je relevantné využívať **evidence based practice.!!!**

- Napr. v oblasti zmien životného štýlu sa skupinová forma edukácie ukázala efektívnejšia..
- A taktiež v oblasti glykemickej kontroly sa rovnako ukázala efektívnejšia skupinová ako individuálna forma edukácie

■ Skupina, Práca v skupine

Bašková et.al, s. 72 – 77 (skupinová práca)

Charakteristika skupiny

Skupinový vplyv

Vývin skupiny: 4. štádia



Práca v skupine

Vedenie (školenie/edukácia) členov skupiny:

1. Počet členov
2. Vek
3. Pohlavie
4. Vlastnosti osobnosti, subjektívne faktory jednotlivca
5. Vzdelanie
6. Vedomosti
7. Situácia, kontext
8. Prostredie, umiestnenie
9. Príslušnosť k sociálnej vrstve a ekonomická situácia
10. Interakcia a komunikácia v skupine

Úlohy a zručnosti vedúceho - edukátora

Naučiť členov skupiny:

- chápať svoje správanie
- pochopiť význam interakcie, spôsob vytvárania úsudku o jednotlivcovi
- využívať získané info. aj v iných skupinách

Mal by:

- ovládať zásady verbálnej, neverbálnej komunikácie
- vedieť interpretovať správanie ostatných členov
- rozpoznať, či je potrebné zasahovať do procesu v skupine
- vedieť motivovať členov k práci na cieľoch skupiny
- povzbudzovať menej aktívnych členov a naopak ...
- sledovať fungovanie skupiny + identifikovať rušivé vplyvy (nespokojnosť, neochotu k zmene, rigiditu, úzkostlivosť)
- so skupinou pracovať produktívne, viesť skupinu k činnosti, k dosiahnutiu stanoveného cieľa
- dodržiavať zásady diskretnosti, podpory a dôvernosti informácií = pozitívne ovplyvní prácu v skupine + spokojnosť jej členov.

■ EDUKAČNÝ PROCES

- Je jedna z foriem sociálnej interakcie s formálnymi, obsahovými a motivačnými charakteristikami.
- Začína **zberom** údajov, **posúdením** potrieb klienta/jednotlivca/pacienta, problémov, **analyzuje** sa jeho schopnosť učiť sa a iné...
- EP je systematický a plánovaný postup, pozostávajúci z dvoch interdependentných (navzájom súvisiacich) procesov – učenie a učenie sa. Taktiež zahŕňa aj dva navzájom participujúce subjekty – edukanta a edukátora.

1. MOTIVÁCIA

príprava na aktívne osvojovanie učiva

- je prostriedkom zvyšovania efektivity učebnej činnosti edukantov.
- môže vychádzať z vnútorných pohnútok – potrieb, alebo vonkajších - incentív.
- pozitívna – stimulačná motivácia
- negatívna – inhibičná motivácia

EDUKAČNÝ PROCES

- I. fáza **Posúdenie** (edukačných potrieb, zber údajov, analýza schopností)
- II.
- III. fáza **Diagnostika** (stanovenie edukačnej diagnózy)
- IV. fáza **Plánovanie**
- V. fáza **Realizácia** (edukačných stratégií)
- VI. fáza **Vyhodnotenie** (efektívnosti edukačných intervencií)

POSÚDENIE

Vstupné P odkrýva:

- Aktuálne ako aj potenciálne vedomostné deficity,
- Absenciu v oblasti zručností,
- Motivácie,
- Záujmu a osobných preferencií pre určité správanie.

Posudzujeme a analyzujeme:

- individuálne charakteristiky každého jednotlivca, požadované pre zmenu správania a dosiahnutie edukačných cieľov,
- socio-kultúrne špecifiká ako dôležité determinanty edukačného procesu

Zameriavame sa : hodnoty jednotlivca, názory, presvedčenie, postoje, súčasné životné ciele. (Rankin, 2001)

Vstupné edukačné posúdenie

Predstavuje východiskový pilier pre každú z jeho fáz

(Tab.1; Bašková, s.45 - 46)

- pohlavie, vek, rasa, etnikum, zamestnanie, vzdelanie
- posúdenie fyzického stavu, zdravotných problémov a edukačných potrieb;
- profil rodiny;
- zdroje pomoci a podpory zo strany rodiny, sociálno-ekonomický stav;
- životný štýl rodiny, kultúra, náboženstvo, hodnoty, postoje;
- adekvátnosť /neadekvátnosť rodinných funkcií;
- porozumenie súčasnej situácie rodiny (Rankin, 2001) + (Kozierová, 1995, str. 283, 284 – 285; 563 – 572!!)

Vstupné edukačné posúdenie - ind.

Otázky pre interview (príklad):

Mysleli ste na to, že by ste sa mohli naučiť?

Vyhovuje Vám viac individuálne učenie alebo učenie v skupine?

Aké metódy by ste pri učení uprednostnili?

Máte problémy so sluchom, so zrakom? Ak áno, využívate nejaké kompenzačné pomôcky?

Máte problémy s pamäťou? Ak, áno, používate nejaký spôsob, ktorý Vám umožňuje nezabudnúť?

Máte skúsenosti s problematikou o ktorej budeme hovoriť?

Metódy pre odhalenie deficitu v posúdení:

kognitívnej oblasti – vedomostný test, dotazník, rozhovor

psychomotorickej oblasti – pozorovanie, antropometrické merania - BMI, obvody, hrúbka kožných rias, telesná zdatnosť, step-test, svalová sila a vytrvalosť, ohybnosť kĺbov, posúdenie výživy, posúdenie zdravotného rizika, životného štýlu... (Kozierová , 1995, s. 568 – 572)

■ DIAGNOSTIKA

II. fáza EP:

Diagnostikujeme edukačné potreby jednotlivca

DEFICIT VEDOMOSTÍ (špecifikovať)

Definujúce charakteristiky: rozprávanie o probléme, nedostatočné vedomosti, nesprávne riešenie vedomostných testov, nesprávne plnenie inštrukcií, nepresné dodržiavanie pokynov, pri preskúšaní vykonáva inštruovanú činnosť nepresne, prehnané alebo nevhodné správanie (napr. hysterické, nepriateľské, vzrušené, apatické), nedostatok finančných zdrojov, nedostatočná sociálna podpora, iné kultúrne zvyklosti, normy a hodnoty, viacgeneračná rodina, obmedzená znalosť jazyka, sociálna izolácia.

■ DIAGNOSTIKA

Súvisiace faktory: nedostatočná orientácia v nove, problematickej situácii, nedostatok skúseností, nedostatočné vybavenie získaných informácií, zabúdanie, chybný/nesprávny výklad informácií alebo inštrukcií, kognitívne poruchy, nezáujem učiť sa, absencia poznatkov o zdrojoch informácií (letáky, brožúry, web stránky)

Definícia diagnózy: Deficit vedomostí/ zručností s chýbajúcimi alebo obmedzenými vedomosťami o určitej tematike (konkretizovať, vypísať....)





Ďakujem za pozornosť!